

GIYOHVANDLIKNING YUZAGA KELISHIGA PSIXOLOGIK JIHATDAN SABAB BO'LVUCHI OMILLAR

Toshkent gumanitar fanlar universiteti
“Amaliy va gumanitar” fanlar kafedrası assistent o‘qituvchisi
Ataxanova Lobar Egamberganovna
Toshkent gumanitar fanlar universiteti 3-bosqich talabasi
Safarbayeva Gulasal Muzaffar qizi

Annotatsiya: Mazkur maqolada giyohvandlikning kelib chiqishiga ta'sir etuvchi psixologik omillar tahlil qilinadi. Jumladan, shaxsning emotsional holati, stress, depressiya, xavotir, o'ziga bo'lgan ishonchning pastligi, ijtimoiy moslashuvdagi qiyinchiliklar hamda tengdoshlar ta'siri kabi omillarning giyohvandlikka moyillikni kuchaytirishdagi o'rni yoritiladi.

Kalit so'zlar:giyohvandlik, psixologik omillar, stress, depressiya, xavotir, emotsional zo'riqish, o'ziga baho berish,

Abstract: This article analyzes the psychological factors contributing to drug addiction. In particular, the role of emotional instability, stress, depression, anxiety, low self-esteem, difficulties in social adaptation,

Keywords: drug addiction, psychological factors, stress, depression, anxiety, emotional tension, self-esteem,

Аннотация: В данной статье анализируются психологические факторы, способствующие возникновению наркозависимости. Рассматривается влияние эмоциональной нестабильности, стресса, депрессии, тревожности, низкой самооценки, трудностей социальной адаптации и воздействия сверстников на формирование склонности к употреблению наркотических веществ.

Ключевые слова: наркозависимость, психологические факторы, стресс, депрессия, тревожность, эмоциональное напряжение, самооценка,

Giyohvandlik inson salomatligi, ruhiyati va ijtimoiy hayotiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi eng dolzarb muammolardan biridir. Hozirgi kunda giyohvandlik nafaqat tibbiyot, balki psixologiya, pedagogika va sotsiologiya fanlarining ham muhim tadqiqot obyekti hisoblanadi.

Giyohvand moddalarni iste'mol qilish inson organizmida jismoniy va ruhiy qaramlikni yuzaga keltirib, uning normal hayot tarzini izdan chiqaradi. Ayniqsa, yoshlar orasida giyohvandlikning tarqalishi jamiyat kelajagi uchun jiddiy xavf tug'diradi. Psixologik nuqtayi nazardan qaralganda, giyohvandlik shaxsning ichki ruhiy holati, ehtiyojlari, emotsional kechinmalari va atrof-muhit ta'siri bilan bog'liq murakkab hodisadir. Shu sababli uning yuzaga kelish sabablarini o'rganish va oldini

olish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Giyohvandlikning psixologik mohiyati Psixologiyada giyohvandlik shaxsning ma'lum bir moddaga nisbatan kuchli ruhiy va jismoniy qaramligi sifatida talqin etiladi. Bunday qaramlik natijasida inson o'z xatti-harakatlarini nazorat qilish qobiliyatini asta-sekin yo'qota boshlaydi.

Giyohvand modda iste'mol qilganda insonda vaqtinchalik xursandchilik, yengillik yoki ruhiy taskin hissi paydo bo'ladi. Biroq bu holat qisqa muddat davom etib, keyinchalik yana moddaga ehtiyoj tug'iladi. Psixologlar giyohvandlikni shaxsning ichki muammolaridan qochish usullaridan biri deb hisoblaydilar. Inson o'zining qo'rquv, tashvish, yolg'izlik yoki ruhiy og'riqlaridan vaqtincha xalos bo'lish uchun giyohvand moddalarni iste'mol qilishi mumkin. Stress va ruhiy zo'riqishning ta'siri Giyohvandlikning shakllanishida stress muhim omillardan biri hisoblanadi. Zamonaviy hayotda inson turli xil muammolar va qiyinchiliklarga duch keladi. Oilaviy kelishmovchiliklar, moddiy qiyinchiliklar, ishdagi muvaffaqiyatsizliklar yoki o'qishdagi muammolar kuchli ruhiy zo'riqishni keltirib chiqaradi. Stressga bardosh bera olmaydigan ayrim shaxslar muammolardan qochish maqsadida giyohvand moddalarga murojaat qiladilar. Dastlab bu vosita ularga muammolarni unutishga yordam berayotgandek tuyuladi. Ammo vaqt o'tishi bilan insonning stressga tabiiy moslashish mexanizmlari zaiflashadi va giyohvandlik rivojlanadi. O'ziga bo'lgan ishonchning pastligi Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'ziga bo'lgan ishonchi past bo'lgan insonlar giyohvandlikka ko'proq moyil bo'ladilar. Bunday odamlar ko'pincha o'z imkoniyatlarini yetarlicha baholay olmaydilar, jamiyatda o'z o'rnini topishda qiynaladilar va boshqalarning fikriga haddan tashqari bog'liq bo'lib qoladilar. Ayniqsa, o'smirlik davrida shaxsning o'ziga bahosi shakllanadi. Agar bu davrda bola yetarli qo'llab-quvvatlash olmasa, u turli salbiy ta'sirlarga berilishi mumkin. Giyohvand moddalar esa ularga o'zlarini erkinroq yoki kuchliroq his qilish imkonini berayotgandek ko'rinadi. Tengdoshlar va ijtimoiy muhit ta'siri Giyohvandlikning yuzaga kelishida tengdoshlar ta'siri juda katta. O'smir va yoshlar ko'pincha o'z do'stlari fikriga quloq soladilar. Agar ular giyohvand moddalarni iste'mol qiluvchi guruhga tushib qolsa, ushbu odatni qabul qilish ehtimoli ortadi. Psixologiyada bu holat "taqlid qilish mexanizmi" deb ataladi. Inson o'ziga yaqin bo'lgan kishilarning xatti-harakatlarini kuzatadi va ularga o'xshashga intiladi. Natijada zararli odatlar ham tez o'zlashtirilishi mumkin. Bundan tashqari, internet va ommaviy axborot vositalarida giyohvandlikning noto'g'ri talqin qilinishi ham ayrim yoshlarda qiziqish uyg'otishi mumkin. Oilaviy omillarning ahamiyati Oila inson shaxsining shakllanishida asosiy tarbiya maskani hisoblanadi. Oiladagi sog'lom muhit bolaning ruhiy barqarorligini ta'minlaydi. Aksincha, oilaviy nizolar, ota-onaning beparvoligi, ajralishlar yoki zo'ravonlik holatlari bolaning ruhiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Mehr va e'tibordan mahrum bo'lgan bolalarda yolg'izlik hissi kuchayadi. Ular o'z muammolarini boshqalar bilan bo'lisha olmaydilar va turli zararli odatlarga

moyillik paydo bo'ladi. Shu sababli oiladagi sog'lom psixologik muhit giyohvandlikning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Emotsional muammolar va depressiya Depressiya, xavotir, qo'rquv va boshqa ruhiy buzilishlar ham giyohvandlik xavfini oshiradi.

Ruhiy tushkunlikka tushgan insonlar ko'pincha salbiy hissiyotlardan qutulish uchun giyohvand moddalarni iste'mol qilishga urinadilar. Ammo giyohvand moddalar muammoni hal qilmaydi. Aksincha, vaqt o'tishi bilan depressiya va xavotir yanada kuchayib boradi. Natijada inson yanada chuqurroq qaramlikka tushib qoladi. Giyohvandlikning oldini olishda psixologik profilaktika Giyohvandlikning oldini olish uchun shaxsda sog'lom hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish zarur. Bunda quyidagi omillar muhim hisoblanadi: yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish; sport va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish; stressni boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish; oiladagi sog'lom psixologik muhitni ta'minlash; o'ziga bo'lgan ishonchni mustahkamlash; psixologik maslahat va yordam xizmatlarini rivojlantirish. Psixologik profilaktika orqali insonlarda zararli odatlarga qarshi immunitet shakllanadi va sog'lom turmush tarzi qaror topadi. Xulosa Xulosa qilib aytganda, giyohvandlikning yuzaga kelishi ko'plab psixologik, oilaviy va ijtimoiy omillar bilan bog'liq. Stress, depressiya, o'ziga ishonchsizlik, noto'g'ri muhit va oilaviy muammolar giyohvandlik xavfini oshiradi. Shu sababli giyohvandlikka qarshi kurashishda faqat tibbiy choralar emas, balki psixologik yondashuv ham muhim ahamiyatga ega. Sog'lom psixologik muhit yaratish, yoshlarni ma'naviy va ruhiy jihatdan qo'llab-quvvatlash orqali giyohvandlikning oldini olish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. G'oziev E.G'. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.
2. Davletshin M.G., Do'stmuhamedova Sh.A., Mavlonov M.M., To'ychiyeva S.M. Yosh va pedagogik psixologiya. – Toshkent: TDPU, 2014. Karimova V.M.
3. Psixologiya. – Toshkent: Sharq, 2002. Nishonova Z.T., Alimuhamedov A.A. Psixologik xizmat asoslari. – Toshkent: O'zbekiston, 2010.